

Brev från Amos A till C.O. Tallgren

Bäste broder!

Jag sitter här uppe i himlen och har det lite tråkigt. Här händer just aldrig nånting. Alla är så förfärligt snälla och tråkiga. Ingen av mina vänner är här heller. De har ju hamnat i nedre våningen så att säga. Där hamnade jag först jag också. Det blev något slags missförstånd i databanken. Nåja. Det ordna sig ju sedan med den saken. När den behornade potentaten hörde att jag hade satt upp Den stora världsteatern den tredje september 1938 — min födelsedag för övrigt -- på Svenska Teatern med Nicken Rönngren som Gud, förstod han ju, att jag hörde hemma i himlen. Ja. Det ordnar sig med allting här i världen, det ska du hålla i minnet Carl Olof Tallgren. Det gäller bara att kunna förvalta sitt pund.

Jag sitter här uppe i himlen, har det lite tråkigt -- och bekymrar mig.

Hur är det egentligen som ni förvaltar mitt pund?

Man kunde ju tycka att det är en fråga som jag inte mera borde befatta mig med. Men då känner man inte mig. Om det är nånting som jag alltid har avskytt så har det varit att låta bli att befatta mig med saker och ting. Medan jag levde lade jag tvärtom min näsa i blöt överallt. Sålunda förvaltade jag mitt pund på bästa tänkbara sätt, till stor nytta och glädje för dem i Svenskfinland som tänker som jag. Monumentet över mitt snille heter Konstsamfundet, som jag själv grundade år 1940 och som fick överta hela min samlade egendom.

Det är mycket fiffigt uttänkt det hela. Föreningen består av ett mindre antal herrar med i det stora hela samma åsikter som jag. Dessa gentlemän omväljer sig själva och inväljer nya medlemmar vid behov. På så sätt kan jag alltså vara säker på att mitt pund förvaltas på ett sätt som motsvarar mina egna önskemål. Med andra ord: jag kan påverka saker och ting även efter

min död. Alltså är jag odödlig.

Du Carl Olof, är numera utkorad att i egen-skap av ordförande för Konstsamfundet förvalta mitt pund. Därför skriver jag till dig.

Jag är lite bekymrad ser du.

Som du vet var det ett och annat som jag lyckades skrapa ihop under mitt liv. Hus och affärsföretag av olika slag. Husen var jag egentligen stoltast över. Det var inga dåliga investeringar att skaffa sig hus under första världskriget. Första världskriget var överhuvudtaget en ganska bra affär.

Att ge ut tidningar har däremot aldrig varit någon särskilt bra affär.

Jag har gett ut en massa tidningar i mina dagar. Först var det mest facktidsskrifter. Ganska okomplicerat, inga större svårigheter att få annonser. Värre var det med Nya Pressen, där jag var annonschef i början av seklet. Nya Pressen har det i det stora hela alltid varit bara bekymmer med. Numera är det inga bekymmer med Nya Pressen alls, men mera därom senare.

Mitt första seriösa försök i dagstidningsbranschen var ju Dagens Tidning. Ja. Det gick ju som det gick, dvs. det gick inte alls. Hur rolig han än var, doktor Mattson.

Men ser du jag hade nu i alla fall fått det där med tidningar i blodet. Och det var ju så, att Dagens Tidning inte klarade konkurrensen från Hufvudstadsbladet, trots att Hufvudstadsbladet var illa redigerat och omodernt och ett konkursbo allt som allt. Överhuvudtaget har det alltid varit på det viset, att ingen svensk tidning har klarat konkurrensen från Hufvudstadsbladet.

Så jag köpte Hufvudstadsbladet istället.

Först hade jag tänkt sköta bara den affärs-mässiga sidan av tidningen. Men småningom märkte jag att Hufvudstadsbladet hade lite fel i en del saker som där skrevs. Jag märkte att Hufvudstadsbladet tyckte annorlunda än jag i

en del frågor. Det var ju en ohållbar situation. Så jag blev chefredaktör för Hufvudstadsbladet.

Det var jag sedan under flera tiotals år. Under min ledning formulerade Hufvudstadsbladet sin linje, som inte rubbats sedan dess. Hufvudstadsbladet är konservativ, försiktig, moderat, lagom frisinnad, borgerlig, och skall så förbli. Det är mitt verk, mera bestående än alla mina hus och affärsföretag sammanslagna.

Sen är det ju det, att Hufvudstadsbladet är så stort. Alla läser Hufvudstadsbladet, till och med Gud läser Hufvudstadsbladet. Ingen annan finlandssvensk tidning klarar konkurrensen från Hufvudstadsbladet. Hufvudstadsbladet är ensamt i sitt slag, Hufvudstadsbladet har monopol på finlandssvensk information.

Du ska inte tro att detta är någon tillfällighet. Så var det tänkt från början. Också det är mitt verk.

Och nu säger ni att Hufvudstadsbladet drar för mycket pengar. Ni säger att mitt Konstsfund, som i enlighet med mitt testamente äger utge min tidning, inte längre kan täcka förlusterna och att nedskärningar måste äga rum. Ni talar om att flera tiotals medarbetare kommer att avskedas.

Det är det som gör mig lite ledsen.

Jag undrar om ni riktigt har tänkt er för.

Man ska alltid vara försiktig. Man ska alltid väga fördelar mot nackdelar. Innebörden av en förlust går inte alltid att mäta i mark och penni.

Jag tycker ni går lite bryskt tillväga. Redan att lägga ner Nya Pressen var en åtgärd som retade många läsare. Jag var mycket smartare på min tid. Det var ju fyrtiofyra du vet, och de var så bråkiga Valros och Ölander, så jag lade ner tidningen till slut. Men ser du jag fick Ramsay att ta på sig skulden. Jag fick utrikesministern med på noterna! Han krävde att den skulle läggas ner! Sen var det bara att två sina händer. Det är försiktighet Carl Olof, tag lärdom härav.

Men jag lät den ju återuppstå i sinom tid, fast utan Valros förstås. Nu har ni gått och begravat den för gott.

Var det riktigt välbetänkt?

Det är en sak som du måste hålla i minnet: vikten av att bilda opinion. Jag är visserligen en vän av sunda affärsprinciper. Men man måste alltid räkna med att det finns vissa utgifter som måste betalas på det att samhället i stort ska bevaras i sådant skick att sunda affärsprinciper går att tillämpa. Om Hufvudstadsbladet

går med förlust är det en i och för sig beklaglig sak. Men du får erkänna, att det i så fall är en kostnad som måste betalas utan prut.

För vad betyder ett par miljoner sist och slutligen? Vad betyder det mot fördelen av den monopolställning som Hufvudstadsbladet intar i finlandssvensk press? Är det inte ganska billigt egentligen? När man istället har en chans att berätta för finlandssvenskarna vad de ska tycka om saker och ting? När man kan tala om för dem att de ska rösta på ett borgerligt parti, att de ska bedja och arbeta och tro på sina överordnade och undvika varje form av samhällsomstörtande verksamhet?

Det är inte bara billigt kära Carl Olof. Det är i själva verket en förutsättning för alltsammans. Du är satt att förvalta mitt pund. Hur tror du det går för Konstsfundet i den stund som samhället utvecklas i omstörtande riktning?

Det blir nog en större räkning, Carl Olof lille.

Jag är inte så säker på att ni skulle ha lagt ner Pressen. Folk måste lita på oss. Vi får inte bete oss som om vi hade fått fan i båten. Vår trovärdighet får inte naggas i kanterna. Vi får inte reta upp folk i onödan.

Och att börja avskeda människor. Det ser inte bra ut.

Du måste förstå att Hufvudstadsbladet inte är vilket affärsföretag som helst. Hufvudstadsbladet är en nationell finlandssvensk angägenhet. Redan på min tid fanns det koryfärer inom folkpartiet som ville göra om Hufvudstadsbladet till partitidning. Det bara visar att de inte alls förstått det fina i kråksången. Hufvudstadsbladet får inte bli någon enskild grupperings språkrör. Hufvudstadsbladet måste vara en tidning för alla finlandssvenskar oavsett ålder, kön och partitillhörighet. Sen kan man ju tycka som folkpartiet i alla fall, och se till att en stor del av de finlandssvenska arbetarna och annat småttfolk röstar borgerligt i motsats till sina finskspråkiga kamrater. (Förresten erbjöd jag dem Nya Pressen istället, men den ville de inte ha. Det har alltid varit bara bråk med Nya Pressen.)

Det förefaller som om ni därefter överhuvudtaget hade fått dethär med affärer lite om bakfoten. Det är visserligen sant att jag själv var affärsman till min läggning och att jag aldrig hade särskilt mycket till övers för icke räntabel

idealism. Jag intresserade mig för affärer, mina egna affärer och landets affärer. Somligt gav mera i ränta, annat mindre. Tidningarna gav ofta minst. Ändå var Hufvudstadsbladet min bästa affär, och är det alltså, Carl Olof. Jag uppberor: för att du ska kunna sitta kvar i orubbat bo och förvalta mitt pund och förverkliga min vilja måste du se till att min tidning oavbrutet och med oförminskad effektivitet förkunnar min vilja och sprider den bild av samhället som mitt pund i sista hand vilar på.

Blev det klart nu?

Du har väl inget direkt att skaffa med redigeringen av Hufvudstadsbladet. Men skulle du inte kunna prata med pojarna lite? Jag tycker den är så tråkig nuförtiden min tidning. Och så är det en massa människor som aldrig skriver där heller. Det är visserligen fråga om folk som tycker alldeles annorlunda än jag. Men det ska man ju inte ta så högtidligt på. De är ju inte så förskräckligt många. Och ser du om Hufvudstadsbladet verkligen ska kunna fylla sin roll som ett nationellt finlandssvenskt språkrör för borgerligheten, så borde det nog hålla sig åtminstone några kommunistiska teckare per vecka. Det ser ju snyggt ut. Och dessutom Carl Olof: det får inte se ut som om Hufvudstadsbladet skulle slå vakt om smalspåriga gruppintressen. Det får inte se ut som om Hufvudstadsbladet var en tidning bara för folkpartiet och rika människor. Att det förhåller sig så är en helt annan sak. Det viktiga är att det inte ser så ut.

Ta nu och säg några välvalda ord om kultursidan också. Där är ju mest bara annonser nuförtiden. Och alla skriver så tråkigt. Stormbom och Tikkanen och Kihlman och vad de allt hette de där rabulisterna som jag lät upp mina spalter för, vart har de tagit vägen allesammans? Ser du ni måste förstå att det är mycket bättre att nära några ormar vid sin egen barm. Då vet man ju var man har dem. Och så skaffar man sig en massa goodwill på köpet, och får namn om sig att vara pluralistisk och allt annat fint som är ägnat att stärka ens position och förhindra att några oförutsedda tråkigheter skulle inträffa.

Och till slut, käre Carl Olof: se om mitt hus lite grann. Nog var det ju ändå ett och annat som jag lämnade efter mig. Men ni håller ju er med så förskräckligt låga avkastningar. Kanske det är så att ni inte riktigt har hängt med i svängarna under de senaste tjugo åren. Men välj nu i så fall in några moderna go-go-ekonomer

med lite know-how och vad det allt kallas nuförtiden. Såna killar har aldrig varit svåra att köpa, sanna mina ord. Sköt du ditt folkparti i stället, och låt fackmännen sköta mina affärer, så ska du se att allting ordnar sig till det bästa, såsom det alltid har gjort med allting som gått under Amos Anderssons signatur.

Ännu en sak Carl Olof: kan du inte se till att vi får tillbaka den där serien som hette Mamma? Den var så trevlig. Det tycker Sankte Per också!

Många hälsningar från allas er Amos

genom Johan Bargum

Kommentar 2013

Johan Bargums "Brev från Amos A till C.O. Tallgren" sändes i Rundradion i februari 1976 och ingick i *Nya Argus* nr 5 samma år. Bargums satir kan ses i kontexten av 1960- och 70-talens mediekritik, där två andra nyckelverk är Göran Palms *bestseller Indoktrineringen i Sverige* (1968) och på finlandssvenskt håll antologin *Hufvudstadsbladet – partilös partitidning* (1971). Efter refusering på Schildts och Söderströms gavs Hbl-boken ut i Tammis pamflettserie *Huutomerkki*. 1972 sändes TV-dramat *Allas vår Amos* av Bengt Ahlfors och Johan Bargum och 1976 publicerade Torsten Bergman en historisk studie med samma namn på alternativförlaget Boklaget.

Ett svarsbrev från C.O. Tallgren, Konstsamfundets dåvarande VD, till "Amos A" (i motsats till denna faksimiltext ur *Nya Argus* stavade den verkliga Anderson med ett s), ingick i samma nummer. Tallgren kommenterade överhuvudtaget inte Bargums "Amos" huvudresonemang kring ideologiska mediastrategier. Däremot skrev han att Andersons finanser den sista tiden inte var i så gott skick som man hade trott. (Texten kan läsas under www.kolumbus.fi/nya-argus/Tallgren.)

Konstsamfundets VD heter idag något annat, de kritiska rösterna är färre och i stället för *Nya Pressen* talar ledningen om att lägga ner *Hbl* som papperstidning. I sakfrågan har inget förändrats sedan 1976.

TRYGVE SÖDERLING